
I Høstens Dage

Landlige Interiører i lollandsk Bondemaal

Et skuespil af

Kaj Munk

Udgivet i 2015. Teksten må i denne form frit benyttes med angivelse af Kaj Munk Forskningscentret, Aalborg Universitet, som kilde.

Kaj Munk Forskningscentret, Aalborg Universitet.

Indhold

I Høstens Dage	4
Landlige Interiører i lollandsk Bondemaal	4
Metadata om værket	4
Titel	5
1. Akt: I	5

I Høstens Dage

Landlige Interiører i lollandsk Bondemaal

Kilde Munk, Kaj. 1948. "I Høstens Dage", i *Landlige Interiører i lollandsk Bondemaal*, 27-40, Rosenkilde og Bagger's Forlag for Lolland-Falsters historiske Samfund.

Indledning

Næsten samtidig med 1. Verdenskrigs udbrud i sensommeren 1914 begyndte Kaj Munk en ny og stærkt udviklende periode af sit liv som elev ved Nykøbing Falster Katedralskole, der i Munks erindringsbog *Foraaret saa sagte kommer* (1942) fremstilles som et åndsforladt sted.

I dette korte dramatiske forsøg og i dets modstykke *Rasmine* fra 1915 har Munk især bestræbt sig på at fremstille det lollandske bondemiljø så realistisk eller autentisk som muligt ved at skrive på lollandsk dialekt (lollikmål). Selv om Munk siden hen, bl.a. i de 'jyske skuespil' som fx *Havet og Menneskene* (1929), anvender dialektale træk, står de to 'Lollandsstykker' som noget af det sprogligt set mest særprægede, Munk har skrevet, og derfor har vi vedlagt en oversat version af skuespillene på mere almindeligt dansk, som kan lette tilegnelsen. Måske skal man bemærke, at Munks nære fremstilling af dialekt og bondemiljø vidner om en stor kærlighed hertil og et voldsomt savn heraf, da Munk med sin begyndelse på katedralskolen samtidig begyndte sit voksenliv og for første gang var flyttet hjemmefra.

Skuespillene giver indsigt i, hvordan Munk arbejdede i forfatterskabets tidligste stadier og viser hans spirende talent for replikkunst samt en begyndende tematisk udforskning af magtmennesket. Genre- og handlingsmæssigt kan skuespillene dog ikke hyldes som stor kunst – Munk selv betegnede dem som 'dette narreværk', hvilket således refererer både til det, at der var tale om et forsøg, og det at der var tale om en lavkomisk farce.

En sammenligning af de to skuespils persongallerier viser, at flere navne går igen, et træk som Kaj Munk muligvis har overtaget fra *commedia dell'arte*-traditionen eller Holbergs komedier.

I Høstens Dage

Landlige Interiører i Lollandsk Bondemaal

I HØSTENS DAGE

Personer:

Morten Hansen, Gaardejer.

Rasmine, hans Kone.

Ane, deres Datter.

Hans Olsen, Forkarl.

Jens, Karl.

Kristen, Karl.

Svend, Dreng.

Handlingen foregaar i Mortens Spisestue.

KAJ MUNK: LANDLIGE INTERIØRER¹ I LOLLANDSK BONDEMAAL

1. Akt: I

Simpel møbleret Stue. Paa Bordet en Voxdugsdug, hvorpaa en Øldunk, et Saltkar og stort Fad med Smørrebrød. Morten, en høj, tør, midaldrende Mand med gnavent Udseende kommer ind. Han ser Fadet, mønstrer Brødet og studser.

- (1) MORTEN: (*raaber*) Rasmine, Ra–asmi–ine! kom hær!
- (2) ANE: (*kommer frem fra en Dør, som Morten vender Ryggen til; hun er en sød, lille Nittenaarspige, men kigger frygtsom omkring*) Va ve du ?
- (3) MORTEN: (*uden at vende sig*) Va jæ ve? Jæ ve, a I ska vie, a jæ vee, vem der æ Herre hær i Høuse, aa de æ jæ; aa naa jæ æ de, saa ve jæ sandeli aa rejere, aa haae, I retter jer ætter, va jæ haaer saut; æ du mæ paa de, Kone?
- (4) ANE: Ja.
- (5) MORTEN: Jam saa maae du ju vare tokke, dit Skabri, naa du jø de uje, skønt aa du vee de goe, sandeli. (*Vender sig om*) Næ, va æ dou de. (*Med Tordenrøst*) Heer du Rasmine?
- (6) ANE: Næ–æ i.
- (7) MORTEN: Jam, vaafaa i Alverden kommer du saa, Tøs, naa jæ seier Rasmine?
- (8) ANE: (*tier*)

¹*Interiører*: Fransk ord, bruges i denne sammenhæng som et æstetisk begreb, der betegner indendørsliv især inden for maler- og skrivekunsten. [ODS]

- (9) MORTEN: Kaa diŋ øuopdraune Uje enne svaare, naa diŋ Faar snakker tæ dæ. Vaa-faa kom du saa?
- (10) ANE: Faade aa Mor ...
- (11) MORTEN: Aah, jæ venne høre paa al dit Vrøvl aa alle denne Uŋskylniŋer.
- (12) ANE: Jam du saae ju ...
- (13) MORTEN: (*rasende*) Ska du svaare diŋ Faaer imo, diŋ flabbede Teiŋ! Kom hær hen, sandeli!
- (14) ANE: (*nærmer sig usikkert*) Va æ der, lille Faaer?
- (15) MORTEN: Vem haaer smort Brøet i Jauden? Haaer Rasmine?
- (16) ANE: Næi, de... de haaer jæ, lille Faaer!
- (17) MORTEN: Ja, de æ nyelit, sandeli! Haaer jænne paa de allerstræjeste forboe al Æggema i disse dyre Tier? Haaer dunne hørt de?
- (18) ANE: (*nøgende*) Næ-æ i.
- (19) MORTEN: Va haaer dunne, diŋ Løjnhals. Naa, haar du hørt de?
- (20) ANE: (*klynkende*) Jo, jæ troer nok...
- (21) MORTEN: Aa saa ser jæ elejen Æggema hær paa deŋ føste Talærgen. Nu veste du, aa jæ haaer vaaren øue hele Dauiŋ, aa saa tænte du kask heller enne, aa jæ sku komme heem tæ Naaeriŋ². De æ sandeli nyelit.
- (22) ANE: (*grædende*) Du maanne vare vree, lille Faaer.
- (23) MORTEN: (*aldeles ude af sig selv*) Vaare vree! Va Sat... va ... va ... va sae du, mente jæ? Vaare vree! Va sku jæ æs vare? Va kaanŋ de saa nøtte, de hele? Va kaanŋ de nøtte, aa jæ æ eŋ a di helliste i Sounet, a jæ gaaer i Kerke ver Søndau, a jænne levere Mælk tæ Meieriet om Søndauiŋ, a jæ haaer laut ae mæ aa baanŋ aa hoelt obbe mæ aa taae mæ iŋ, lille Knajt, a jæ gaaer møie tæ Møe aa kommer sammen mæ Præstens, va kaanŋ al de nøtte, naa jæ faaer saan et øutie Baarn!
- (24) ANE: Jæ æ da heller enne saa forskrækli, Faaer.
- (25) MORTEN: (*snærrer*) Va æ dunne! Faa de føste jø du lie lout imo diŋ Faaers Formaaniŋ, faa de aanŋet ve dunne svaare ham, naa haŋ snakker tæ dæ, faa de fjere æ du storsnøue ouerfaa ham, faa de femde seier du Løjn, aa faa de sæete saa æ du iŋ nederdrægdi Tøs aa møie, møie mer. (*stikker hende en knaldende Lussing*) Du faakænn aa faae noen i diŋ baare Røu, sandeli.
- (26) ANE: Men Faaer dou ...
- (27) MORTEN: Ja, de kaanne nøtte noue, aa du nu tvein; deŋ, som tæsker sit Baarn, ælsker de tilit. Aa ves dunne bleier møie bæer, saa kaanŋ du ju hæller aller faa Præstens Søn.
- (28) ANE: (*farer pludselig op*) Deŋ puggelrøgge .. .

²Naaeriŋ: Dialekt for "nadver" (måltid) og bruges på landet om dagens sidste måltid: aftensmaden. [ODS]

- (29) MORTEN: Ja, jæ æ sku... jæ ment, jæ æ saa sandeli ligla, enden ha æ puggelrøgge, æller va han æ. Haḡ ve jærne haae dei, de vee jæ, aa ves Præstiḡ sæl enne haaer noue derimo, saa bleier de saadan. Færi!
- (30) ANE: (*hulkende*) Jam haḡ æ ju faa vou tæ aa arbeie i Joeren, aa haḡ æ ju faa dum tæ aa læse, saa ...
- (31) MORTEN: Haḡ kaḡ vel nok bleie et aa aaḡet, aa saa bleier jæ i Familje med Præstiḡ, aa Præstiḡ sæl æ vest iḡ ri Maan, saa dær æ manne Faadele væ deḡ Histaarie.
- (32) ANE: Jam jæ vel enne...
- (33) MORTEN: Du ve lugge diḡ Flab i Tøs; de æ de, du vel. Aa saa i Moeren saa gaaer jæ op aa snakker mæ Præstiḡ om deḡ Sa.
- (34) ANE: (*skriger*) Jam jæ seier deḡ...
- (35) MORTEN: (*klasker hende en svær Lussing til*) Jæ vel enne haae alle denne Eiḡveḡiḡer. De bleier, som jæ nu haaer saut! Færi! Aa saa maae jæ ner i Hauiḡ, aa se aa hitte Rasmine, aa vi kaḡ faa deḡ Naare. (*Han gaar ud. Ane bliver, højt hulkende*)
- (36) HANS: (*kommer ind; han er en køn, 30 aarig Karl med 2 klare, skælmske Øjne; han tørrer sig med Skjortærmets om den sveddækte Pande*) Hør, ska vinne snaart haae noue Naare ... men va æ dou de, lille Ane.
- (37) ANE: (*hulker voldsommere*)
- (38) HANS: Staaer du hær aa græer, lille Ane, men... men la dou vare miḡ Pie, men Jøsses dou, va æ der dou?
- (39) ANE: Jæ ... æ ... saa ... øuløggeli, Haans.
- (40) HANS: Æ du de ... jam jæ ... va ... (*helt forlegen*) kaḡ jæ dounne jæbbe dei, Ane? Va æ der dou skeet?
- (41) ANE: Jo ... haḡ... haḡ slo mæ ... aa ... saa
- (42) HANS: (*slaar i Bordet*) Slo han dei? Jæ ska mørbanke ham.
- (43) ANE: Jam, haḡ æ saa ... saa tokke i Dau, faade aa han... aa de.
- (44) HANS: Ja, jæ ska veḡe op aa nee aae ham, den Stømber³.
- (45) ANE: Jam haḡ æ ju saa hisig, saa vi ska ju uḡskylle ham lidt. Aa nu æ de nok gaae ham saa møie imo i Dau.
- (46) HANS: Saa? Vudden de?
- (47) ANE: Jo, faa du vee ju, vudden aa de kniver mæ Høstiḡ...
- (48) HANS: Ja, de ska du sku haae Ret i, Ane; faa saa vit, aa jæ kaa skønne, saa bleier vest hele Restiḡ øelaut, ves vinne faaer deḡ iḡ i Moeren, aa de æ vi ju to Maḡ faa lidt tæ aa kune.
- (49) ANE: Jam, jæ kune kask jæbbe...

³Stømber: Jf. ”stymper”, en ussel og sølle person. [DDO]

- (50) HANS: Ja, aa jæ kuje slæve faa to, saa pass de ju; men va Glæe haaer saa vi ae de?
- (51) ANE: Jam, haḡ bleier ju tokke ...
- (52) HANS: Haḡ bleier møie mer end som de; haḡ gaaer fraa Faastaanḡen aa bleier skrubrauruskenesedderspændt vanviddi, ves aa al Hauriḡ gaaer hen aa bleier øelaut.
- (53) ANE: Jam dæfaa haar haḡ aa vaaren øue i bægge Soune i Dau faa aa faae inḡiḡ, Høestmaanḡ, men enne een enstens va lei.
- (54) HANS: De va sku møie; ja saa gaaer de galt i Ouermoeren.
- (55) ANE: Jam, de æ dæfaa, aa haḡ nu æ saa gnauen...
- (56) HANS: Aa saa ska du haae Tæsk.
- (57) ANE: (*begynder at hulke igen*) Jam de æ enne de væste, der æ noue, der æ møie, møie være.
- (58) HANS: Jam, nu græer du ju iḡen, lille Ane. Kaa denne leiḡre lidt, aa du faatæl mei, va der æ i Vejen. (*rent forlegen*) Du maaenne græe saan, lille Ane, saa jø de mæ ju saa uḡt.
- (59) ANE: Aah! de æ saa faaskrækliḡ.
- (60) HANS: Va æ de da saa?
- (61) ANE: Jo, ser du, Haans, i Moeren ve haḡ, gaa tæ Præstiḡ, faa aa faae mæ jift med Sønniḡ.
- (62) HANS: (*farer sammen*) Va... va ve haḡ? Sønniḡ? Ham ... ham mæ Røḡḡiḡ?
- (63) ANE: (*hulker haabløst*) Ja, de æ ju saa sørrelit.
- (64) HANS: (*forbitret*) Ja, dær haaer vi ju hele hans Hællihee! De æ dæfaa, aa haḡ sæl æ saa from, aa vi aaḡre aller tø sætte iḡ lille iḡ i æller taae iḡ Snabs æller saan noue, de æ baare, faa haḡ kaḡ faae jort siḡ Daæter øuløkli aa sæ sæl i Familje mæ di store aa faae iḡ faarnem aa ri Svierfaaer. Satan knægge hans Hals!
- (65) ANE: Jam jæ vel enne haae ham, jæ vel enne haae ham; va ska jæ dou jørre? Kaḡ du dounne jæbbe mæ, Haans?
- (66) HANS: (*raadvild*) Vudden sku dou de gaa tæ? Ves aa jæ hue vaaren eḡ, ri Goermaanḡssøn aa hue vaaren møie penere aa klouere, saa du kuje haae brut dei lidt om mæ, saa kuje jæ kask...
- (67) ANE: (*ser op*) Va æ de dou, du seier, Haans?
- (68) HANS: (*ulykkelig*) Ja du maaenne bleie vree, Ane, men de slap saan øu ae mei.
- (69) ANE: Va slap øu ae dei?
- (70) HANS: (*med en fortvivlet Kraftanstrengelse*) Aa jæ gaaer hær aa ... aa ... aa holer eienli saa møie ae dei.
- (71) ANE: Holer du ae mei?
- (72) HANS: (*ynkelig*) Jam jæ kaaenne jørre faa de, Ane, du maaenne bleie vree!

- (73) ANE: Vree? Jam Haans dou! de va ju de jæ græe ouer, aa jæ sku skels fraa dei.
- (74) HANS: Ane! (*griber fat i hende*) Ane! (*holder hende ud fra sig*) Ane! (*trykker hende ind til sig*) Hurra! tralalalala! (*Svinger hende frem og tilbage og danser om med hende*) La der nu ske, va der vel. Nu haaer jæ faat dej bæste Kammeraat i Verden. Nu tø jæ hamle op mæ hele Hælve, om de ska vare.
- (75) ANE: Sleb me, sleb me! Haans, der kommer nouen.
- (76) HANS: (*danser fort*) La komme, va ve! Jæ ska nok staae mæ! (*Svend, en lille, tynd Fjortenaarsdreng, kommer rendende ind; han tørner mod de dansende, og alle 3 triller om paa Gulvet. Hans springer rask op og hiver Ane med op.*)
- (77) SVEND: (*rejser sig langsomt, gnutber sig og siger muggen*) Naada!
- (78) HANS: Ja, de æ di Støe, som Verden jier.
- (79) SVEND: De æ ij aadi Maner aa bære sei a aae.
- (80) HANS: Ja, de æ danne noue aa vare muggen ouer, Drej; jæ lærte baare Ane aa daaŋs Tango.
- (81) SVEND: Saa de gaaer saan faa sæ!
- (82) HANS: Op mæ Moet, Drej!
- (83) SVEND: De kaa du set seie.
- (84) HANS: Æ der dou nu noue i Vejen ijen. Jæ kaaŋ, dounne begrive, vaafaa hele Verden enne æ løkli.
- (85) SVEND: Aah! ves du fek Tæsk øue i Goerij aa Puf hæriŋe i Støuen, saa du satte dæ paa diŋ Røv bægge Stæer, saa va du kask heller enne saa løkli. Men ska vinne snaart haae Naaere? Kloggen æ hael ni, aa jæ haaenne faat noue, sien dej va fire.
- (86) ANE: La vus baare bejyŋe, saa faar Faaer aa Mor ee, naa di kommer.
- (87) HANS: De seier jæ sku mæ, Ane! tralalala! (*Jens og Kristen kommer ind*)
- (88) KRISTEN: De kaaŋ sku snaart vare paa Tie aa faae noue i Skruttiŋ.
- (89) JENS: Ja, de ska jørre got; jæ trode, aa I hue bejyŋt.
- (90) HANS: Næi, vi haar haat veidiere Teiŋ aa tænge aae. La vus saa baare ta fat; faa nu æ vi ree mæ. (*De sætter sig alle 5 og begynder at spise*)
- (91) KRISTEN: Vudden æ æs Homøret hos dej gamle i Dau.
- (92) SVEND: Ja, de æ Mandaushomør, de ska jæ loue faa.
- (93) JENS: Æ hanne heeme, Ane?
- (94) ANE: Jo, haŋ kommer nok liestras.
- (95) SVEND: Sekke saa eŋ Ballae, der bleier her ouer, aa vi haaer bejyŋt aa ee, før haŋ kom.
- (96) HANS: Vi kaaŋ danne vente hele Natten paa ham. Men Ballae de bleier her sku, vudden de saa gaaer.
- (97) ANE: Sei enne noue, Haans!

- (98) HANS: Vest ska de frem, mij Pie, de ska dunne frøite faa, aa vi ska nok faa brøgge den Histaarie ridi sammen, ves aa I baare ve jælbe tæ.
- (99) JENS: Va æ de mæ, Haans?
- (100) HANS: Ja, ser I, de æ ju saan faa det føyte in Hemlihee, faastaaer I. Men de kaan vel enne jørre noue, aa vi faatæller dem den, Ane, faa ves aa dinne ve jælbe vus, saa kaan nok vi to enne stelle møie op.
- (101) ANE: Næi, de haar du nok Ret i. (*Hun rejser sig og gaar ud*)
- (102) KRISTEN: Naa, va æ de saa da?
- (103) HANS: Jo, nu ska I høre; i Moeren saa gaaer den gamle tæ Præstij aa seier tæ ham, aa nu æ Ane hær færi tæ aa jiftes, saa nu æ der vel enne noue i Vejen faa, aa huñ kaa faae hans Søn.
- (104) KRISTEN og JENS: Ham mæ Puklin!
- (105) HANS: Ja, naturliveis.
- (106) KRISTEN: De æ sku nederdræktit skamlit, ska den kønne Pie haae den...
- (107) JENS: Pas lidt aae, du. Huñ ve kask jerne sæl haae ham. (*Ane kommer ind igen med et Sennobsglas*)
- (108) KRISTEN: Ja, de æ jæ skunne baje faa aa spørre hiñ sæl om. Hør, sei mæ inñan Ane...
- (109) HANS: De behøvs enne. Faa jæ haaer tænt aae i Jauden aa faatælle Mordij, aa jæ haaer forloue mæ mæ Ane.
- (110) KRISTEN: Va haaer du?
- (111) JENS: (*til Ane*) Va æ de dou, hañ meen?
- (112) KRISTEN: Næi, nu haaer jæ dou aller hørt tæ Mae; saa æ de nok bæst aa ønske tæ Løkk.
- (113) JENS: Ja, de maa jæ nok mæ. (*De har alle holdt op med at spise uden Svend, der fortsætter ufortrødent*) Men va ska dou de bleie tæ?
- (114) ANE: (*henrykt og fortvivlet*) Ja, de seier jæ mæ.
- (115) HANS: De ska sku maeli gaae.
- (116) KRISTEN: Haaer du inñ Plan da?
- (117) HANS: Næi, va sku jæ dou mæ den?
- (118) JENS: Jam haaer du da slet enne tænt, va der kaa ske, naa du seier de?
- (119) HANS: Ja, der kaan ju ske saa møie.
- (120) KRISTEN: Ja, faa de føyte ve hañ ju slet enne tro de, naa I seier de, aa faa d'aañet ve hañ stras jaue dei øu, reñe op hos Præstij mæ de samme aa faae sat den føyte den bæste Dau tæ Brølbet.
- (121) ANE: Ja, de æ jæ aa baje faa. Vi maae vest hæller vente lidt mæ aa seie de, lille Haans.

- (122) HANS: Bleier de bære, naa vi venter da?
- (123) JENS: Næi, de jø de smænne.
- (124) HANS: Jam, va ska vi saa jørre. (*Længere Tamhed, Svend tager det sidste Rundtenom*)
- 4
- (125) JENS: (*rækker Haanden frem, men opdager Fadet tomt*) Nu haaer den Satans Drenj æt al Maij.
- (126) ANE: Jæ ska stras komme mæ noue mer. (*hun gaar ud*)
- (127) SVEND: Der ska aa noue tæ aa staae imo mæ faa alle de Tæsk, men hanj kaanj baare prøue aae aa ji mæ inj enstens Løusinj tæ, saa ska jæ dou ligot skælle ham Hæer aa Ære fraa ... saa nu kommer hanj (*han propper al Brødet ind i Munden paa eengang*)
- (128) MORTEN: (*kommer ind*) Haaer du høust aa vaanje Kørerne tæ Medau, Drenj?
- (129) SVEND: (*med Munden fuld af Mad*) Ja-r-r-a.
- (130) MORTEN: (*hidsig*) Va æ de faa inj Maae aa svaare paa, dij Lømmel? (*klasker ham en Lussing*) Du haaer danne nøe aa fraaese saan, dij Groveer! (*sætter sig ved Bordenden*) I holer faa Resten oppe i go Ti, Folk.
- (131) HANS: Kloggen æ ju da snaart ni.
- (132) MORTEN: Jam de æ da aa Høstijs Daue. Næi, i menne oje Daue da va de aangeles; men Tierne bleier vouere aa vouere, aa Uguliheen taaer tæ alle Vejne, som der staaer i Bivlen, aa denj ska. Æ I faa Resten færre mæ aa ee?
- (133) HANS: Næi, vi venter paa etjet Faffel!
- (134) MORTEN: Ja, ji alle Folk kuje arbeie, som di kaanj ee, saa ble der jort mer.
- (135) HANS: Jæ trode æs, aa naa der ble æt møie, ble der aa jort møie.
- (136) MORTEN: Jam du tror vest aa tit fejl; aa faa Resten saa strier de aa nok mo Skriften, aa Folk seier ders Høusbuuj imo. Men voer mon dou Pien bleier æ mæ denj Ma, faa jæ æ sandeli aa blet sulten? (*Rejser sig og gaar ud*)
- (137) SVEND: (*truer med Haanden efter ham*) Denj Løusinj ska du faa got betaalt! Gusklou, hanj æ i Prækejørnet; faa nu haaer jæ faat inj herli Plan. Nu ska I høre! (*Alle bøjer sig ivrigt frem, Svend hvisker en hel Del, de nikker begejstrede*) Men naa baare vi faatæller ham, aa hele hans goe Haure gaaer rabundus, ves denj kommer heem i Moeren, saa ska vi se hans jerie Sjæl. Ssss, nu kommer han ijen.
- (138) MORTEN: (*kommer med Brødfadet, scetter det paa Bordet og sig selv ved Bordenden*) Ja, nu kaanj I bejnye faafraa (*tager sig selv et Stykke*)
- (139) HANS: Haaer du faat skaffe injinj Høestmaan tæ i Moeren.
- (140) MORTEN: (*affejende*) De bleier ju minj Sa. (*De andre begynder at spise igen*)

⁴Rundtenom: Betegnelse for et stykke rug- eller franskbrød, afskåret efter brødets tværsnit og ikke delt: en hel skive smørrebrød. [ODS]

- (141) HANS: Ja, vel saa; men de vaare enne ret lænje, før vi faaer et faaskræklit Rejnvajr, aa vi fejl ju næsten al Hauriņ ino.
- (142) MORTEN: De behøvr vel hæller enne rejne mæ de føste.
- (143) HANS: Næi, men ves de holer i Moeren ouer, saa æ de store Teiņ.
- (144) MORTEN: (*urolig*) De vee du vel enne?
- (145) HANS: Jo, det tyer da altiņ aae. Aa faaer vinne Hauriņ i Høus, før den Skøl kommer, saa faaer vi øelaut al de dyre Korn.
- (146) JENS: De bleier ju et ræsomt Taev.
- (147) MORTEN: Jam vi kaaņ vest aa faae de meste iņ i Moeren.
- (148) HANS: Ja ves vi allsammen hæņer grout i, saa kaaņ de kask gaae mæ Nø aa næpp.
- (149) MORTEN: (*barsk*) Jam de æ der vel hæller enne noue i Vejen faa, aa vi kaaņ.
- (150) JENS: Næi, faa de bleier ju et faaskræklit Taev.
- (151) KRISTEN: Ja, de æ ju slet enne tæ aa seie.
- (152) MORTEN: (*arrig*) Saa la dou vare mæ aa seie noue derom.
- (153) HANS: Æ her dou hæller enne tæ aa faae iņ Høestmaaņ?
- (154) MORTEN: Næi, jæ haar sandeli prøvt alle Vejne.
- (155) KRISTEN: Ja, saa ser de renok galt øu, ves iņ æ vus enne kaaņ arbeie i Moeren.
- (156) MORTEN: Va æ de faa noue Vrøvl! (*Raaber*) Ane aa Rasmine! Vaafaa bleier I derøue? Kom hæriņ aa faae noue Ma mæ! I ska væl enne haae aaņre Retter end dem, vi faaer. (*Ane og Rasmine, der ser lille, mager og forskræmt ud, kommer ind og scetter sig hen til Bordet uden dog at spise*)
- (157) HANS: Kaaņ vi dou enne iņgaņ faae iņ Dreņ tæ aa jælbe vus lidt i Moeren?
- (158) MORTEN: Næi, jæ haaer vaaren all Stæer. U - jæ va tæfres, aa den Høst væl va ouerstaae, aa vi snaart kuņe faae de Brølb.
- (159) HANS: (*tilsyneladende forbauset*) Brølb?
- (160) MORTEN: Ja, jæ haaer tænt me, aa huņ sku haae Præstens Søn. De æ ju alti iņ Glæe aa kuņe komme i Slait mæ iņ from aa gufrøgdi Herrenstjenner, aa haņ haaer vest enne noue imo de, saa de va ju bæst aa faae ortne de saa snaart som moelit.
- (161) HANS: (*tørt*) De æ jæ baņe faa, aa derne bleier noue æ mæ, Mordiņ.
- (162) MORTEN: Va...
- (163) HANS: (*uforstyrret*) Faa huņ brø sænne noue om ham, ska jæ seie dæ.
- (164) MORTEN: Jam æ du da ...
- (165) HANS: (*som før*) aa da jæ vee, aa du ju danne ve jørre dit enstens Baarn øuløklit faa Livsti...
- (166) MORTEN: (*springer op*) Jæ haaer da ...
- (167) HANS: (*som før*) væ aa tveiņe hiņe tæ aa taae iņ, hunne ve haae...
- (168) MORTEN: (*slaar i Bordet*) Sandeli, Sandeli, Sandeli...

- (169) HANS: (*som før*) saa anser jæ de faa redit aa seie dæ, aa der æ ij aajen ij, huñ holer ae...
- (170) MORTEN: Va raer de dou dei, dij Flab? Luk dou dij Kæft i! jæ ska da nok øuen dij Jælb faae sørret faa mij Daaeter, der enne raer dej de rijeste. Dette hær æ dou snaart faa galt. Sæl om Tøsen haaer slaret tæ dej, saa maae du dou vie, aa du jø ij stor, stor Syñ væ aa bære dæ saan a. De strier mo alt, va der staaer i Skriften, aa du kaaj reskere aa komme i Hælve faa de.
- (171) JENS: De va sku svært.
- (172) MORTEN: (*farer op mod ham*) Æ du da aa tokke?
- (173) ANE: (*springer op*) Hør, Faaer...
- (174) RASMINE: (*trækker tilbage i hende, skælvende*) Ti stille, lille Ane! sej doune noue!
- (175) ANE: Jo, jæ ve seie noue...
- (176) MORTEN: (*strengt*) Vee du va, Ane! Du æ enne noen Pattebaarn, men du æ naet tæ Skæls Aaer⁵ aa Aller. Aa de ska du vie, aa jæ æ enne faapleide tæ aa føe dei hær mer; du kaaj komme hærfraa, va Dau de ska vare; faa du æ her kuñ som en Kænstepie.
- (177) HANS: Va sejer du? (*truende*) Æ huñ her kuñ som Kænstepie, der kaaj komme herfraa, va Dau de ska vare?
- (178) MORTEN: Ja, sandeli; de tøj jæ seie, saa tit de ska vare...
- (179) KRISTEN: De va sku møie! (*Svend hvisker noget til Ane, der forbauset nikker*)
- (180) MORTEN: (*sitrende af Hidsighed*) Saae du sku? Haaer jenne paa de øutrøklite faaboe al dej Slaus hær i Høuse. Jæ vel enne haae dej Baañen. Ves jæ noenseije høre noensomhelst æ menne Folk hær i Høuse seie en Ee, saa kaaj hañ faa sij Opseiele mæ de vuns, aa ska bleie veist væk øieblekli; saan ij Kaael haaer jenne Brøu faa hær. Haaer I faastaae?
- (181) HANS, KRISTEN, JENS, SVEND og ANE: (*springer alle som een op og slaar i Bordet*) Ja, Satan gale mæ saa.
- (182) MORTEN: Va? va! va? va! va? va! va? v-v-v-v-a??!!
- (183) HANS: (*gaar ganske rolig hen og kysser Ane paa Munden; Rasmine skriger*) La vus saa se aa komme astæ!
- (184) MORTEN: Nøj! stop!... va ... Æ I... faa Satan i... Sandeli... saa!
- (185) HANS: (*gaar hen imod Døren med Ane ved Haanden*) Vi ska snaart vare øue.
- (186) MORTEN: (*springer hen og stiller sig foran Døren*) Va ... va ... æ Meniñen?
- (187) RASMINE: (*jamrer*) Jøsses Kaas dou, der skeer vest ij Øulge.

⁵Skæls Aaer: Stående udtryk: skelsår og -alder, som betegner et særligt alderstrin, da et menneske er nået så langt i sin udvikling, at det anses for at være i stand til selv at skønne om sine forhold, fatte beslutninger og tage ansvar for sine handlinger. Betegnelsen gælder især 14–15-årsalderen eller konfirmationsalderen. [ODS]

- (188) MORTEN: Luk Kæft, Kælling! Va ska al de betye? Svaar!
- (189) HANS: De ska betye, aa vi ve vare øue ae Høuse injen Audiņ.
- (190) MORTEN: Øue?
- (191) HANS: Ja, vi vel alle haae vus inj nøi Kunsjon.
- (192) MORTEN: Næi, holt nu lidt! maņ reņer enne saan fra siņ Plas.
- (193) HANS: Jo, du haaer saut vus op, saa maae vi ju fløtte.
- (194) MORTEN: Jæ? Saut op!
- (195) HANS: Jo, du ville junne haae Folk i diņ Kenste, du hue hørt baņe.
- (196) MORTEN: Saa reis a Hælve tæ mæ jer allesammen!
- (197) KRISTEN: Næi, vi reis da fraa Hælve ae allesammen.
- (198) MORTEN: (*griber fast om Haandtaget*) Luk Kæft aa rub ae mæ jer, alle 4.
- (199) HANS: (*retter*) Fæem!
- (200) MORTEN: Va?
- (201) HANS: Du saae feil; de bleier fæem.
- (202) MORTEN: Saa... aa?
- (203) HANS: Ane gaa mæ!
- (204) MORTEN: Næi, de bleier Fannemæ Løjn! Va ve I mæ hiņe?
- (205) HANS: Jæ ve jifte mæ mæ hiņe.
- (206) MORTEN: (*forfærdet og foragtende*) Du?!
- (207) HANS: Ja, jæ ska nok faasørre hiņe.
- (208) MORTEN: Næi de bleier faa Sa ... ndeli Løjn. Haaer jæ faat ouerile mæ aa saut et feil Oer, I kaa hæņe jer i, saa æ jæ dou dær Herre ouer mit æie Kø aa Blo.
- (209) HANS: (*rolig*) Næi, du æ enne!
- (210) MORTEN: De ska jæ veise dæ, Satan ... æ ... æ ..., som du æ.
- (211) HANS: (*sikker*) Vi hær æ Viner tæ, aa du før saae, a Ane kuņ va Kenstepie, som...
- (212) MORTEN: Ja jæ æ saa ...
- (213) HANS: (*højere*) ... som kuņe komme hærfraa, va Dau de sku vare.
- (214) MORTEN: Ja, saa skrub du ae mæ, diņ lierlie Tøjte!
- (215) RASMINE: (*hyler*) Næi, miņ æien Daaeter, du maa danne...
- (216) MORTEN: Luk Kæft, Kælling, faa Saten ... æ ... æ ... æ da faare i dæ, sku maņ meene.
- (217) HANS: Ja vi æ færi tæ aa gaae.
- (218) MORTEN: (*forbliver foran Døren*) Ja, saa skrub .. faa Sa .. ja, I æ.. aa la mæ ... de va dou sandeli tæ Ballae.
- (219) HANS: La vus baare komme øu, Mordiņ!

- (220) MORTEN: (*ude af sig selv af Raseri*) Ja komme øu aa komme einj! De æ sku nyelit. Hær midt om Høestij stekker mit enstens Baarn aa alle menne Folk æ, saa jæ setter ene tæbaes mæ deŋ Hyleso. (*peger paa Rasmine*) Aa saa æ de mest krapeerlie, aa de æ kuns ij Kænstekaael, aa miŋ - miŋ Daaeter reŋer siŋ Vej mæ. (*han vakler hen til Bordet og slaar i det med Næverne*) Aa hær haaer I to gaae aa hore ba miŋ Røg, I raaene Lierliheer. Aah! rub æ mæ jer, aa la mei aller see jer meer, før jæ i Himlen ska se jer pins i den øuslukkelie Ild aa grinne æ jer.
- (221) HANS: (*med Haanden faa Døren*) Ja, de jø smæŋ liemøie, voer vi kommer, kommer vi baare enne sammen mæ dei.
- (222) KRISTEN: Næi, tør du staae eije faa, aa vinne kommer sammen mæ dei, saa ska vi nok komme paa deŋ ridie Seie.
- (223) MORTEN: Jæ vel enne høre paa jert elendie Løjnevrøvl. Rub æ! Stras!
- (224) HANS: Haaer du danne mer aa seie vus?
- (225) MORTEN: Næi, kom øu! væk i ij Faart! Skynj jer! Øieblekli!
- (226) HANS: Ja, saa faavel da! (*Aabner Døren*)
- (227) MORTEN: Vent lidt.
- (228) HANS: Va? Æ der mer?
- (229) MORTEN: Ja, taae... taae aa sei mæ, vaafaa ve Inne bleie?
- (230) HANS: De ve vi aa jerne.
- (231) MORTEN: Va?
- (232) HANS: Ve du baare la mei jifte mei mæ Ane.
- (233) MORTEN: Mæ Ane! Du aa Ane! Skrub æ! Skrub æ! Skrub æ!
- (234) HANS: De ska skee. (*gør et Skridt*)
- (235) MORTEN: Næi, vent lidt! vent dou lidt!
- (236) HANS: Va? Æ der mer, du vil seie?
- (237) MORTEN: Ja, jæ ve seie ... jæ ve ... jæ ve seie ... Skrub æ Hælvæde tæ. (*Han synker ned i en Stol, Rasmine jamrer højlydt, de fem gaar ud*)
- (238) SVEND: (*gaar sidst; i Døren*) Al deŋ goe Haure ... aa diŋ Daaeter!
- (239) MORTEN: (*mat*) La mæ aller, aller see jer mer. (*Pause; kun Rasmines Hulken høres. Morten springer op og slaar i Bordet*) Hoel op mæ deŋ Støie, dit faabandede Frøuentømmer! (*Synker atter ned, Rasmines Hulken gaar over i Snøften; længere Pause*) Rasmine!
- (240) RASMINE: Ja, va æ der?
- (241) MORTEN: Luk Kæft, seier jæ dei ijen! (*Atter længere Pause*) Rasmine! (*hun ser op*) Gaa øu i Goeriŋ aa sei... (*hun rejser sig*) Sæt dei dou nee, faa Satan! (*Længere Pause, Morten mumler*) Saa stekker huŋ æ aa taer ham aa kommer aller mer hær. Al deŋ goe Haure! Jæ bleier ju øelaut.

- (242) RASMINE: (*opbyder al sit Mod*) Ska jænne hente Haans?
- (243) MORTEN: (*farer op*) Æ du gal aa tokke, Kælling, æ du tinrene tokke? Du haaer kask hore mæ ham aa, va ve du æs hær mæ ham. Aller mer ve jæ se ham faa menne Øine, Satan knække hans Hals! (*Længere Taushed, Rasmynes Snøften begynder igen*) Rasmine!
- (244) RASMINE: (*rædselsslagen*) Nu... nu ska jæ la vare!
- (245) MORTEN: Æ du gal, dinj Mær? ska du la vare, naa jæ ve haae dæ tæ aa jørre noue? Hent ham, de Satansbæst!
- (246) RASMINE: (*bliver staaende uvis*)
- (247) MORTEN: Va Satan bleier de tæ? Kommer du astæ?
- (248) RASMINE: Jam, jæ vee enne ridi, vem du meen...
- (249) MORTEN: Vem Satan i de hee, hule Hælvæ sku de vare øuen Haans for Faen?
- (250) RASMINE: Jam du saae ju før...
- (251) MORTEN: (*tordnende*) Va!?!

Rasmine forsvinder skyndsomt. Morten synker atter sammen. Kort efter kommer Rasmine igen med Hans. Ane og de tre andre kigger af og til ind gennem den aabne Dør.

- (252) MORTEN: (*mat*) Hør, va ve du haae faa, aa I kaa bleie her Øuen øu?
- (253) HANS: Ane.
- (254) MORTEN: (*tordner*) Va?
- (255) HANS: Ane, vergen mer eller meinre.
- (256) MORTEN: Skrub æ, faa Satan! (*Hans vil gaa*) Vent dou lidt. Va ve I haae faa aa bleie her i Moeren ouer.
- (257) HANS: Ane.
- (258) MORTEN: Herut mæ dæ! Stras! (*Hans begynder at gaa*) Jæ byer jer tue Kroner. (*Hans vedbliver at gaa*) Hører du, tue Kroner. (*Hans gaar videre*) Tue Kroner... tæ ... (*fortvivlet*) ... tæ ver æ jer. (*Hans har naaet Døren*) Men saa stop dou aa hør dou ætter, faa Faen! Dinj sleibeene Horekaael, dinj fattie Lort, va biller du dei ij? (*Hans er kommen ud. Morten slaar om*) Haans, kom lidt tæbae, Haans, jæ haaer etjet Faaslau. (*Hans kommer tilbage*) Ser du, Haans (*gaar hen og lægger sin Haand paa hans Skulder og siger ynkelig*) jæ æ ju snart ij gammel Maan aa døuer enne tæ møie mer; noen Søn haaer jænne, de enste Baarn, jæ haaer, æ Ane. Aa nu æ ju du ij faanufdi Kaael, saa du kaan ju nok faastaa, aa naa jæ hele Tien haaer gaae aa glæet mæ tæ, aa minj Daater sku haae ij Præstesøn, saa æ de enne saan faa mæ aa opji de. Men nu ska du baare høre, va jæ æ komme tæ aa tænke aae. Se Præstens Søn, han kaa junne passe ij Goer, aa han æ ju aa ri nok i Faaveien, saa tænte jæ mæ, aa du kuje kask bleie saan noue Faavalter eller Bestyrer paa deje Goer; faa du æ ju æs ij faanufdi Kaael; aa saa kuje du vel kask nok a Aaere faae dej tæ Køvs faa ij

billi Peje; aa du æ ju æs ij køn Kaael, saa du kaa maeli faa dei ij aajen net Pie? Va denne et got Faaslau? Va kaa du faalaje mer?

(259) HANS: Ane.

(260) MORTEN: (*rasende igen*) Faen faatære dij frække Hals! Troer du, mij Daaeter, ij Bujedaaeter, mij Bujedaaeter ska haae ij fatti Løus, ij dum Staaere, ij sleibeene Høusmaansune? De ska bleie Løjn!

(261) HANS: Ja, jæ taaer hijs i alle Tæfælle, aa du faaer al dij Haure øelaut, de æ Faa-skellen, faastaaer du. Faavel. (*vil gaa*)

(262) MORTEN: (*gaar frem og tilbage og smaasnakker*) Satans tæ Arej. Al denj goe Haure; Ane faaer han eleien. De ska skue bleie Løjn! (*Højt og truende*) Jøss, vaa jæ haaer Løst tæ aa tæske dei. (*Løfter Haanden; de andre styrter ind*) Troer du, (*sætter Hans den knyttede Næve for Næsen*) aa jæ vel bo ujer samme Ta som dei, goe Kaael? Meen du, aa du ska vare Herre hær paa Goerij, aa jæ ska leste runt her a Naae? Troer du, aa jæ ve leve i samme Høus som dei, der haaer sjole mij Daaeter aa øelaut alle menne Planer? Faa ves du troer *de*, goe Kaael, saa troer du moyrderli feil. Ijen der æ gaae et haelt Aaer, faastaaer du, saa æ du jift mæ Ane, aa saa æ der bøgge et lille Høus paa Enij a denj Lø øu mo Veijij tæ mei aa hijs dær, (*peger mod Rasmine*) aa saa boer du aa Ane hær paa Goerij, aa saa boer jæ aa hujs i Høuset, aa saa svaare du aa Ane vus ij ves aaeli Injtait, som vi to kaa leve ortli æ⁶. Faastaaer du? (*Han lader Haanden synke*)

(263) HANS: (*forvirret og forbauset*) Men ...

(264) MORTEN: Faastaaer du, faa Faen?

(265) HANS: (*rækker rørt Haanden frem*) Tak ska du haae, Mordij, de ska jæ aller glemme dæ faa, Tak ska du haae!

(266) MORTEN: (*ser paa den fremrakte Haand, spytter en vældig Klat i den og vender Ryggen til*)

(267) HANS: (*lyksalig*) Du æ ij Knup, Svend. Kom, lille Ane! (*Ane falder ham om Halsen*)

(268) SVEND: De meen jæ mæ. (*Morten forbliver med Ryggen til dem alle*)

(269) HANS: (*kysser Ane igen og igen*) Hurra faa Mordij!

(270) DE ANDRE: (*trænger sig frem*) Hurra faa Mordij! Tæ Løkke! Tæ Løkke!

Tæppe

⁶aa saa boer du aa Ane hær paa Goerij, aa saa boer jæ aa hujs i Høuset, aa saa svaare du aa Ane vus ij ves aaeli Injtait, som vi to kaa leve ortli æ: Arrangementet kaldes "aftægt", hvilket var en almindelig brugt ordning på landet i ældre tid, som gik ud på at sikre forsørgelsen af overdrageren af en fast ejendom. En aftale om aftægt indebar ofte, at den nye ejer sikrede den tidligere ejer en gård eller bolig i tilknytning til ejendommen og visse ydelser, så længe denne og/eller ægtefællen var i live. [ODS & DSD]